עין משפט נר מצוה

מא א טוי"ד סי' רכ:
מב ב ג מיי' פ"ט מהל' נדרים הל"ד סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רלב סעי' כ:
מג ד מיי' שם הל"ט וסמג שם טוש"ע יו"ד סי' ריח סעי' ג:
מד ה מיי' שם הל"י טוש"ע שם סעי' ד:

תוספות

עד ר"ח אדר הראשון. דסתם אדר הוא אדר הראשון: **שלא נתכוון זה אלא עד שדרך בני אדם לשתות יין.** דהיינו עד לילי הפסח דבליל פסח יש לנו לומר שלא אסר עצמו: **עד שיהא הצום.** צום העשור: **עד לילי הצום.** דהיינו סעודה של יום הכפורים דרגילין לאכול בשר כדאיתא בחולין (דף פג.) רבי יוסי הגלילי אומר אף ערב יום הכפורים בגליל: **שדרך בני אדם לאכול שום.** דהיינו ליל שבת שהוא מתקנת עזרא שיאכלו שום בע"ש: **האומר לחבירו כו'.** דברים שבלב כי הני דמוכחי הויין דברים ואע"פ שלא פירש כמו שפירש חשבינן ליה: **כור אחד של חטין וכו'.** הני תרי בבי נתפרשו למעלה בפרק ארבעה נדרים (דף כד.): **ר"מ אמר עד שיתן.** אבל ברישא מודה דקאמר [אם] אין אתה בא ונוטל וזה רגילות שיאמר זה הוא כבודי ויתירה מעלית היא אבל הכא אין רגילות לומר התקבלתי מאחר שמפצירו שיתן לבנו: **לשאת בת אחותו.** אורחא דמילתא נקט כדאמר (יבמות סב:) הנושא בת אחותו עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה: **שלא נתכוון זה** להכנס לביתו אלא לאכילה ושתיה סעודה גדולה שמפצירו בדבר: (א)**והתניא.** בניחותא. **מכלל דרישא** לא במעוברת בתמיה הא ודאי במעוברת איירי דהא קתני עד אדר ראשון אלא ודאי במעוברת וקשיא רישא אסיפא אלא רישא דלא ידע דמעוברת סיפא דידע דמעוברת ונדר עד אדר שני וקאמר דאדר סתם של מעוברת היינו אדר שני דמדע העיבור אדר ראשון הוא ולא אדר שני מדע שהרי אדר הראשון משלמים יום שני מכ"ע ועוד דמגילה ופורים בשני אלמא ראשון מודע העיבור:

הדרן עלך קונם יין

קונם יין פרק שמיני נדרים

והתניא [א]עד ר"ח אדר עד ר"ח אדר הראשון אם היתה שנה מעוברת עד ר"ח אדר השני מכלל דרישא לאו במעוברת עסקינן שמע מינה הא דפשיטא ליה דמעברא שתא הא דלא ידע: **מתני'** [א]ר' יהודה אומר קונם יין שאיני טועם עד שיהא הפסח (א) לא נתכוון זה אלא עד ליל פסח עד שעה שדרך בני אדם לשתות יין אמר קונם בשר שאיני טועם עד שיהא הצום אינו אסור אלא עד לילי צום שלא נתכוון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לאכול בשר ר' יוסי בנו אומר קונם שום שאיני טועם עד שתהא שבת אינו אסור אלא עד לילי שבת שלא נתכוון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לאכול (ב) בשום [ו] [ב]האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אין את בא ונוטל לבניך כור אחד של חטין ושתי חביות של יין הרי זה יכול להפר את נדרו שלא ע"פ חכם ויאמר לו כלום אמרת אלא מפני כבודי זהו כבודי [ג]וכן האומר לחבירו קונם (ג) שאת נהנית לי אם אין את בא ונותן לבני כור של חטין ושתי חביות של יין ר"מ אומר אסור עד שיתן וחכ"א [ג]אף זה יכול להפר את נדרו שלא ע"פ חכם ויאמר לו הרי אני כאילו נתקבלתי (ד) [ו]היה מסרב בו לשאת בת אחותו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם וכן המגרש את אשתו [ז]אומר קונם אשתי נהנית לי לעולם הרי אלו מותרות להנות לו שלא נתכוון זה אלא לשום אישות [ח]היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו [ה]אמר קונם לביתך שאני נכנס טיפת צונן שאני טועם לך מותר ליכנס לביתו ולשתות ממנו צונן שלא נתכוון זה אלא לשום אכילה ושתיה:

הדרן עלך קונם יין

ר"ן

[ו]**עד ראש חדש אדר עד ראש חדש אדר ראשון עד סוף אדר עד סוף אדר ראשון** כך היא עיקר הגירסא. וטעמא משום דאדר סתמא ראשון משמע. ואיכא דגרסי עד סוף אדר עד סוף אדר שני דמשמע ליה דשני אדרים כחדש אחד הן הילכך כי אמר עד ראש חדש אדר ראשון מתסר עד ראש חדש אדר ראשון וכי אמר עד סוף מיתסר עד סוף אדר שני: **גמ' אלמא סתמא דאדר ראשון הוא.** לגירסא קמא דכתיבנא במתניתין אתי שפיר דהא תנן דבין באומר עד ראש בין באומר עד סוף ראשון משמע. ולאידך נוסחא נמי נראה לי דהכי קאמר כיון דכחדש אחד חשיב להו תנא אלמא כל תרוייהו לאדרים לאדר ראשון הוו. ומני ר' יהודה היא דאמר אדר ראשון כותב סתם ואין הכי נמי אליביה דכשעומד בעשרה באדר שני אם רצה מונה לאדר ראשון אלא שכשהוא רוצה למנות לאדר שני כותב שני אבל כר"מ לא מתוקמא מתניתין דכיון דקאמר דסתם אדר שני משמע ולא ראשון אלמא [חדש] באפי נפשיה חשיב ליה [ז]: **והתניא.** בניחותא: **מכלל דרישא לא במעוברת עסקינן.** בתמיה. והא תנא עד ר"ח אדר ראשון דמשמע דאיכא שני אלא ודאי כולה במעוברת עסקינן מיהו רישא איירי דלא ידע בעבורה הלכך כי אמר עד ר"ח אדר עד ר"ח אדר ראשון משמע דהא לא ידע דאיכא אדר שני וסיפא דקתני ואם היתה השנה מעוברת ה"ק שאם היה יודע בשעת נדרו שהיתה שנה מעוברת כי אמר עד אדר אדר שני משמע. ולאידך נסחא דגרסינן במתני' עד סוף אדר עד סוף אדר שני קשה בעיני כיון דמוקמי' למתני' בדלא ידע דמעוברת שתא אמאי מתסר עד סוף אדר שני: **ולענין הלכה** כיון דקי"ל (עירובין מו:) דר' מאיר ורבי יהודה הלכה כר' יהודה נקטינן דסתמא דאדר ראשון משמע הילכך מי שעומד באדר שני וכותב אדר סתם השטר מוקדם ופסול דסתם אדר ראשון משמע הילכך צריך הוא שיכתוב בחדש אדר שני ובאדר ראשון כותב סתם בין בגיטין בין בשטרות: **מתני' שלא נתכוון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לשתות יין.** דהיינו עד ליל הפסח דאזלינן בתר אומדנא שלא נתכוון ליאסר בלילי הפסח ביין אע"פ שלפי לשון נדרו משמע לאסור דהא אמר עד שיהא: **עד שעה שדרך בני אדם לאכול בשר.** דהיינו ערב יום הכפורים כדתנן בפרק אותו ואת בנו (חולין פג.) ר' יוסי הגלילי אומר אף ערב יוה"כ בגליל. והא עדיפא מקמייתא שהרי אינו מגיע איסורו עד הצום וכי קתני עד לילי הצום לאו דוקא שהרי אוכל הוא מבערב אלא עד סעודה של לילי הצום קאמר: **שדרך בני אדם לאכול שום בערב.** מתקנת עזרא: **ולענין הלכה** כתב הרמב"ן ז"ל דלית הלכתא לא כתנא ולא כברא דרבנן פליגי עלייהו דעד כאן לא סתם לן תנא לא נתכוון זה אלא במילתא דמוכח כדקתני סיפא בהיו מסרבין אי נמי כי הא דתנן לעיל (נה:) טען והזיע דמודו בה רבנן משום דאומדנא דמוכח הוא וכדפרישית בדוכתיה ומאי אודו ליה רבנן לר' יהודה בהני אתא איהו השתא ואוסיף אפילו בנודר עד שיהא פסח שאע"פ שמשמע עד שיצא תולין בדבר להקל ואומרים שלא קבע לו זמן זה אלא כדי לקיים מצוה שעל היין בליל זה ואתא בריה ואוסיף נמי דאפי' בשום דליתיה אלא תקנת עזרא אומדין אותו בכך ואפשר נמי דאבא פליג על ברא מיהו רבנן ודאי לית להו לא כמר ולא כמר ולא משמעית תנא וסתים כחמירתא אלא כקילתא והכו דלא להוסיף עלה ותנן נמי לעיל [ס.] עד הפסח אסור עד שיגיע עד שיהא אסור עד שיצא ומדלא הדר ותני קונם שאני אוכל ושאני הולך עד הפסח וקתני סתם ש"מ סיפא בתר רישא גרירא דקתני קונם יין אלמא קונם יין שאני טועם עד שיהא הפסח לרבנן עד שיצא הוא הילכך הלכתא כוותייהו עכ"ל ז"ל. אבל הרא"ה ז"ל כתב דהני נמי כיון דקתני להו גבי הלכתא פסיקתא דהיינו כולהו דיני דאומדנא דמייתי בתר הכי נמי הלכתא נינהו ואע"ג דתנן לעיל עד שיהא הפסח אסור עד שיצא אפשר דלא אקונם יין קאי ואי נמי אמרת דעלה קאי אגב גררא דהני אחריני תנא עד הפסח דהתם לא אתא לאשמועינן [אלא] כוונת הלשון היאך הוא: **האומר לחבירו וכו' זהו כבודי.** וכיון דאומד מוכיח הוא שרי: **ר"מ אומר אסור עד שיתן.** וה"ה נמי דפליג אקמייתא דאסור עד שיטול והכי איתא בירושלמי [פ"ח ה"ז]. ככר פרשתי משנה זו בפרק ארבעה נדרים (לעיל דף כד.) באריכה בס"ד: **לשאת את בת אחותו.** משום דמצוה הוא כדאמרינן פרק הבא על יבמתו (יבמות סב:) הנושא את בת אחותו עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה (ישעיה נח): **שלא נתכוון זה אלא לשם אכילה ושתיה.** ולא שיהא אסור בכניסת הבית וטעימת טיפת צונן: **תוספתא** (סוף פ"ד) היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו במשתה ואמר קונם ביתך שאני נכנס תוך המשתה אסור אחר המשתה מותר:

הדרן עלך קונם יין

רש"י

והתניא. סיוע: **הכותב עד ר"ח אדר.** סתם עד ר"ח אדר הראשון קאמר. מדקתני אם היתה שנה מעוברת וכו' מכלל דרישא דקתני עד ר"ח כו' לאו במעוברת עסקינן בתמיה הא מדקתני עד אדר הראשון מכלל דבמעוברת עסקינן ומאי שנא רישא ומאי שנא סיפא: **אלא שמע מינה רישא דלא ידע דמיעברא שתא.** וכי נדר לשם אדר הסמוך לשנתו קאמר הילכך (ה) עד אדר הראשון וסיפא איירי בדידע דשתא מעוברת היא דהכי משמע אם היה יודע שהשנה מעוברת אסור עד ר"ח אדר השני: **מתני' שלא נתכוון זה שלא לשתות אלא עד שעה שדרך בני אדם לשתות יין.** דודאי רוצה הוא לשתות ד' כוסות של יין בלילי פסח שכל אדם שותין: **אלא עד לילי צום.** עד אותה לילה שיצום למחר ואותה הלילה מותר לאכול בשר: **עד שעה שדרך בני אדם לאכול בשר.** ורוצה לאכול עמהן: **עד לילי שבת.** ובלילי שבת מותר: **שדרך בני אדם לאכול שום.** והיינו לילי שבת: **זהו כבודי.** שלא אטול ממך: **ויאמר לו.** המדיר הריני כאילו נתקבלתי מה שבקשתי ממך: **הרי אלו מותרות ליהנות ממנו.** שאר הנאה: **אלא לשם אישות.** שנדר שלא תהנה ממנו דרך אישות: **שלא נתכוון זה.** המסרב בו אלא לאכילה ושתיה המרובה וכי אמר זה קונם לביתך כו' לא נתכוון לידור הנאה ממנו אלא לאכילה ושתיה מרובה נתכוון:

הדרן עלך קונם יין

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ד], ב) [לעיל כד.], ג) [שם וגיטין עד:], ד) [נ"ל ואמר], ה) לעיל כא., ו) [שייך עוד לע"א], ז) ע"ב שייך לע"א, ח) שייך לריש העמוד,

הגהות הב"ח

(א) במשנה עד שיהא הפסח אינו אסור אלא עד ליל פסח שלא נתכוין זה אלא עד שעה שדרך כצ"ל: **(ב)** שם לאכול שום כצ"ל ואות ב' נמחק: **(ג)** שם האומר לחבירו קונם שאתה נהנה לי עד: **(ד)** שם היו מסרבין בו לשאת: **(ה)** רש"י ד"ה אלא שמע וכו' הילכך אסור עד אדר הראשון:

מוסף רש"י

הרי זה יכול. המודר, **להפר את נדרו.** בעצמו, **שלא על פי חכם.** שיכול לומר לו המודר כלום אמרת. ליתן לבנך כך וכך אלא **בשביל כבודי זהו כבודי.** יותר שלא אקבל, שאיני צריך, וככר הותר הנדר (לעיל כד.). **קונם שאת נהנית לי.** קונם תהא עליך כל הנאה שתהנה ממני (גיטין עד:). **אף זה.** אם רצה הנודר, **יכול להפר את נדרו.** יכול להתירו מאליו בלא שאלת התרת חכם (שם). **ויאמר לו הרי אני כאילו התקבלתי.** הריני מחזיק לך טובה כאילו התקבלתי ממך, לפיכך אינו נדר (לעיל כד.). **היה מסרב.** מפציר (סוטה יג: וגורס: היו מסרבין) שהיה מפצירו לאכול אצלו מעט (לעיל כא.). **קונם לביתך שאני נכנס.** שנדר שלא יכנס לביתו. **טיפת צונן שאני טועם לך.** שלא לאכול אצלו כלום (לעיל כא.). **מותר כו' ולשתות ממנו צונן.** אבל לא אכילה מרובה, **שלא נתכוין זה.** המסרב, **אלא לשום אכילה ושתיה.** מרובה שיסעוד אצלו הרבה, ולשון טיפת צונן לא נתכוין זה אלא לשתיה מרובה אבל לא שתהיה שתיה מועטת (שם).

הדרן עלך קונם יין

פירוש הרא"ש

מכלל דרישא לאו במעוברת עסקינן. אם כן מאי אדר ראשון דקאמר אלא ודאי ה"ק אם היה יודע שהיא מעוברת ורישא בדלא ידע:

הדרן עלך קונם יין

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones